

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.7(2)/2.2024.24
UDC 378.147:028]373.2.015.3+159.923

THE INFLUENCE OF READING ON THE FORMATION OF STUDENTS' CULTURAL COMPETENCE FOR PERSONALITY DEVELOPMENT OF PRE-SCHOOL STUDENTS

Iryna Tovkach

Candidate of Psychological Sciences
Head Teacher at the
Department of Preschool Education,
Dragomanov Ukrainian State University,
9, Pyrohova Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-9398-6398>
e-mail: i.y.tovkach@npu.edu.ua

Viktorija Agiliar Tukler

Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer of the Department
of Preschool Education,
Dragomanov Ukrainian State University,
9, Pyrohova Str., Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0000-5548-1938>
e-mail: v.v.ahiliar-tukler@npu.edu.ua

Abstract. *The article provides a theoretical analysis of the problem of the influence of the reading process on the formation of cultural competence in future educators for the development of the personality of a preschool child. The definitions of concepts such as «reading», «individuality», «individual characteristics», «cultural competence», etc., have been clarified. An empirical study was conducted on future educators' preferences for reading books to develop cultural competence. The article presents the results of a survey of students in the third year, educational and qualification level «bachelor», full-time study of Dragomanov Ukrainian State University, majoring in «Preschool Education», that highlight the modern view of students on key concepts, types of children's activities, in which the personal growth of a preschooler as an active listener is manifested, the creation of a favorable environment for his development. The impact of reading on the formation of professional competence among students for personality development in preschool childhood is analyzed. It was found that third-year students of the «bachelor» educational and qualification level, full-time study, attach great importance to the process of reading and the issue of personality development, mostly realizing the importance of reading books, reading popular and professional literature. Manifestations of personal growth are observed in the following activities: game, creative, search and research, and speech. The author's method «Look and know» is presented, which has already passed approval and is presented on certain topics to increase the interest of a child of older preschool age in reading and learning about the surrounding world, nature, artistic works of various genres, the development of attention, thinking, speech, cognitive and creative activity as important components of the personal growth of a preschool child.*

The authors of the article lead to the thought that at the current stage of reorganization of preschool education in Ukraine, the reading process has acquired a special need for the formation of cultural competence of future educators and the development of the preschooler's personality as an active listener. Methodical recommendations for students to optimize the reading process and techniques for active reading are provided. The reading process is manifested in the types of children's activities and is formed thanks to the use of effective methods and techniques, and the organization of a favorable developmental environment in the conditions of a modern preschool education institution.

Key words: *reading, cultural competence, student, individual characteristics, preschool child, active listener, methodology, recommendations.*

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.7(2)/2.2024.24

УДК 378.147:028]373.2.015.3+159.923

ВПЛИВ ЧИТАННЯ НА ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Товкач І. Є.

кандидат психологічних наук,
старший викладач
кафедри дошкільної освіти,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-9398-6398>
e-mail: i.y.tovkach@npu.edu.ua

Агіляр Туклер В. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедри дошкільної освіти,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
<https://orcid.org/0009-0000-5548-1938>
e-mail: v.v.ahiliar-tukler@npu.edu.ua

Анотація. У пропонованій статті зроблено теоретичний аналіз проблеми впливу процесу читання на формування культурної компетентності у майбутніх вихователів для розвитку особистості дитини дошкільного віку. Уточнено дефініції понять: «читання», «індивідуальність», «індивідуальні особливості», «культурна компетентність» тощо. Здійснено емпіричне дослідження уподобань майбутніх вихователів до процесу читання книжок з метою формування культурної компетентності. В статті проаналізовано опитування студентів третього курсу, освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», денної форми навчання Українського державного університету імені Михайла Драгоманова спеціальності «Дошкільна освіта», що висвітлюють сучасний погляд студентів на ключові поняття, види дитячої діяльності, в яких має прояв особистісне зростання дошкільника як активного слухача, створення сприятливого середовища для його розвитку. Проаналізовано вплив читання на формування культурної компетентності у студентів для розвитку особистості в дошкільному дитинстві. Виявлено, що студенти третього курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», денної форми навчання наділяють вагомому значення процесу читання й питанню розвитку особистості, переважно усвідомлюють значення читання книжок, читають популярну та фахову літературу. Представлено авторську методичку «Розглядай та пізнавай», яка вже пройшла апробацію і представлена за певними темами, що використовуються для зацікавлення дітей старшого дошкільного віку до читання.

Автори статті вважають, що на сучасному етапі реорганізації дошкільної освіти в Україні процес читання набув особливої потреби для формування культурної компетентності майбутніх вихователів і розвитку особистості дошкільника як активного слухача. Подано методичні рекомендації для студентів з метою оптимізації процесу читання та прийоми щодо активного читання. Процес читання проявляється в різних видах дитячої діяльності та формується використовуючи ефективні методи та прийоми, організації сприятливого розвивального середовища в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: читання, культурна компетентність, студент, індивідуальні особливості, дитина дошкільного віку, активний слухач, методика, рекомендації.

Вступ та сучасний стан досліджуваної проблеми. Серед ознак особистісного розвитку дитини дошкільного віку суттєве місце виділено процесу читання (Н. Гавриш, Г. Костюк, Т. Котик, О. Запорожець, І. Карабаєва, С. Ладивір, Т. Піроженко та ін.).

Читання книг позитивно впливає на загальний розвиток особистості, стимулює пізнавальну активність, сприяє розвитку пам'яті, творчості, поповнює словниковий запас, формує навички граматично правильного мовлення та зв'язного мовлення тощо.

Діти які проявляють інтерес до читання краще комунікують з дорослими та однолітками, а також з навколишньою дійсністю, діти переймають культурний досвід людства, забезпечується формування психологічні якостей (активності, самостійності, ініціативності, творчості).

В умовах сучасного суспільства питання читання книг набуло вагомого значення для подальшої реалізації особистості в житті. Розвивати інтерес до процесу читання як активного слухача, особистості доречно розпочинати з дошкільного віку. Значення прояву процесу читання підкреслюють у своїх роботах відомі українські дослідники, зокрема: М. Вашуленко, Н. Гавриш, В. Котирло, Н. Менжерицька, М. Смульсон, Т. Піроженко та багато ін. Однак викликати інтерес до читання може лише той дорослий, який сам має усталений інтерес до читання книг.

Формування культурної компетентності, у нерозривному зв'язку з громадянською й іншими ключовими компетентностями, в студентів третього курсу, освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», денної форми навчання Українського державного університету імені Михайла Драгоманова спеціальності «Дошкільна освіта», реалізується в процесі освітньої діяльності шляхом внесення ціннісних складових у зміст дисциплін освітніх галузей; забезпечення взаємодії викладача зі студентами як на лекціях та практичних та лабораторних заняттях, так і в період практики та в позанавчальний час; гуманізації взаємин у системах «педагог-студент», «студент-студент»; використання педагогом демократичного стилю спілкування з студентами; підтримка творчого розкриття потенціалу кожної особистості.

Зокрема, беззаперечний вплив читання дозволяє розглядати цей процес в мовленнєвій, ігровій та інших видах діяльності, забезпечити освітній процес на засадах особистісно-орієнтованого виховання особистості. Врахування в навчанні індивідуальних особливостей особистості, що сприяє розвитку дітей, проведення розвивальної та виховної роботи, орієнтування на інтереси, творчі здібності, мовленнєвий розвиток тощо. Недостатнє розкриття теоретичних та практичних аспектів у наукових розвідках зумовили визнати актуальність означеної проблеми для нашого дослідження.

Мета і завдання дослідження. Головною метою цієї статті є здійснення теоретико-методологічного аналізу проблеми впливу читання на формування у студентів культурної компетентності для особистісного розвитку дитини дошкільного віку.

Згідно мети статті нами були визначенні **завдання**:

1. Здійснити аналіз визначення понять «читання», «індивідуальні особливості»; проблеми розвитку особистості дітей дошкільного віку в різних видах діяльності.
2. Розробити опитувальник та експериментально перевірити розуміння вихователями закладів дошкільної освіти суті зазначеної проблеми та їхніх уподобань.
3. Розробити методичні рекомендації для студентів з метою оптимізації процесу читання.

Методи дослідження. У дослідженні нами було використано *теоретичні методи*: системно-структурований аналіз наукових джерел із зазначеної проблеми, ана-

ліз, синтез, порівняння, зіставлення та узагальнення теоретичних даних; *емпіричні методи*: індивідуальна бесіда, опитування; *математично-статистичні методи*: графічний метод аналізу розподілу даних, узагальнення статистичних показників.

Виклад основного матеріалу дослідження. На першому етапі дослідження аналізували поняття «читання». Великий тлумачний словник сучасної мови (2019) дає наступне визначення дефініції «читання»: 1. Те, що читають; читаний текст. 2. Цикл доповідей, лекцій, виступів читців, присвячений якому-небудь колу питань.

Читання також розглядають як вид мовленнєвої діяльності, що тісно пов'язаний з вимовою і розумінням самої мови (А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Калмикова, Т. Піроженко та інші).

В результаті теоретичного аналізу встановлено, що поняття «читання» визначається науковцями по-різному: як вид мовленнєвої діяльності, як читаний текст; як розбір письма; як сприйняття письмового мовлення по літерам, знакам; це долучення до культурної спадщини певного народу; це сприйняття письмового твору і таке подібне.

Визначальним в читанні текстів є розуміння поняття «сприйняття». *Сприйняття тексту відбувається в процесі читання.* Проте, швидке читання тексту твору не забезпечує розуміння його змісту. Таким чином, читання без інтересу до твору перетворюється в його імітацію. Особистість читає твір але не сприймає основну зміст прочитаного. Читання без сприйняття немає впливу на особистість, а залишається лише механічним читанням.

Творче читання – це не тільки шлях до книги, але й шлях до духовного розвитку самої особистості, збагаченню її духовного світу.

Отже читання, це вид мовленнєвої діяльності, пов'язаний з здатністю сприймати, розуміти матеріал в письмовому (інформація надрукована чи записана від руки) чи усному мовленні (коли дорослий читає, а дитина є активним слухачем).

Вагоме значення читання для дітей дошкільного віку в сучасному освітньому процесі розглядалися у наукових працях зарубіжних (Ш. Амонашвілі, Г. Доман, Хірш-Пасек та ін.) та українських дослідників (А. Богуш, О. Іваненко, Л. Калмикова, І. Карабаєва та ін.); текст як об'єкт лінгвістичного дослідження (Н. Чепелева та ін.); розуміння як компонент психології читання (Брудний ін.) тощо.

Відповідно отриманих результатів аналізу наукової літератури виявлені прояви мовлення (слухання, говоріння, читання...). З'ясовано, що становлення читання як вербального мовленнєво-мисленнєвого процесу на в дошкільному дитинстві станом на сьогодні залишається недостатньо вивченим. В контексті нашого дослідження перспективними залишаються питання визначення психологічних особливостей розвитку читання дітей, технології навчання в дітей дошкільного віку усвідомленого, індивідуалізації цього процесу.

У дослідженні розглянули поняття «індивідуальність» та «індивідуальні особливості». Так, В. Кузьменко визначила декілька підходів до тлумачення поняття індивідуальності: індивідуальності як сукупність своєрідних рис особистості, що відрізняє її від інших людей [4, с. 17]. Таким чином, розуміємо *індивідуальність* як особливості кожної особистості, унікальність властивостей людини (дитини); умову навчання й виховання та природу психолого-педагогічного впливу на неї. Результати аналізу досліджень доводять, що індивідуальні особливості специфічні для кожної людини та залежать від особливостей розвитку психіки [1, с. 7]

На думку багатьох психологів (Г. Костюк, С. Кулачківська, В. Кузьменко, С. Ладивір, С. Максименко, А. Палій та ін.), *індивідуальні особливості потрібно відрізняти від*

вікових, що настають з дозріванням (старінням) організму. Дослідники відносять до індивідуальних особливостей: темперамент, творчі здібності, характер, емоційна та волевна сфери, інтереси та потреби особистості. Особливості їхнього прояву залежать від виховання дитини дошкільного віку [9].

Психолог А. Палій вважає, що до індивідуальних (*індивідуально-психологічних*) особливостей належать психічні процеси, психічні властивості особистості, психічних станів [5, с. 11]. Необхідність посиленої уваги до культурної компоненти у процесі фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти зумовлена Законами України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про дошкільну освіту» (2001), що декларують формування високих духовно-моральних почуттів через збереження національної культури та традицій українського народу. У стратегічному плані діяльності МОН України до 2027 року, зазначається, що освіта в Україні має підготувати громадян до активної участі у глобалізованому світі на принципах толерантності та міжкультурної комунікації [2].

Зазначимо, що поняття «культура» (від лат. *culture*, виховання, освіта, розвиток) – це сукупність практичних, матеріальних, духовних надбань суспільства та людини, відображають історично досягнутий рівень розвитку; рівень освіченості, вихованості людей, оволодіння якоюсь галуззю знань або діяльності [3, с. 182].

«Культурну компетентність педагога» розуміємо як адаптованість особистості до культурного, комунікаційного, техногенного та ін. розвивального середовища, здатність пристосуватися в інформаційному потоці, використовувати отриману інформацію для прийняття рішень щодо розвитку особистості та культури читача.

Важливо зазначити, що досвід роботи з батьками та вихователями, спостереження за дитячою діяльністю показують, що поступаючи до першого класу школи не у всіх дітей виникає бажання взяти книжку для подальшого її пізнання чи читання. У більшості дітей, які поступають до першого класу відсутні *навички роботи з книжкою* (розуміння прочитаного змісту, вміння знайти потрібну сторінку тощо) та *усвідомленого читання*. Дошкільники за своєю природою своєю природою – *активні слухачі* за умови, що дорослі з їхнього оточення активно читають. Розпочавши навчання в школі важливо працювати з підручниками, словниками, довідниками тощо. Таким чином, учні в яких не сформовані навички читання з книгою проявляють труднощі в навчанні. Варто з дошкільного віку приділяти цьому питанню увагу. Тому виникла необхідність у розробці методики під назвою «*Розглядай та пізнавай*», активно апробованої з дітьми старшого дошкільного віку. Методика розроблена з метою підвищення інтересу дитини старшого дошкільного віку до читання й пізнання навколишньої дійсності, природи, художніх творів різних жанрів, розвитку уваги, мислення, мовлення, пізнавальної й творчої активності як важливих складників особистісного зростання. Серед принципів методики основними виділено: принцип наочності та самостійності дитини, надання дитині права особистого вибору, гуманізації, індивідуалізації, диференціації, активності та реальності, цілеспрямованості, інтеграції, системності, комплексності, орієнтації на основні сфери діяльності (природа, побут, люди і людські взаємини, культура і духовність, праця, мистецтво тощо), права вибору щодо пізнання чогось нового, емоційного благополуччя, випереджального розвитку усного мовлення над писемним, забезпечення умов для формування творчої особистості та інших. Методика представлена у *розвивально-методичному комплекті «Розглядай та пізнавай»*, до якого входять *методичний посібник та посібники-книжки* для індивідуальної, індивідуально-групової, групової. У комплекті ураховано зміст Базового компонента дошкільної освіти (редакції 2021 [6]), що реалізується чинними

програмами. Твори художньої літератури (загадки, вірші, казки, оповідки) добиралися за принципом тематичної єдності та подано у *посібниках – книжках* за темами: «Тварини: дикі та свійські», «Рослини: овочі та фрукти», «Працюють усі навколо нас», «Транспорт» та ін. [7; 8; 9].

На наступному етапі нашого дослідження було проведено опитування студентів третього курсу денної форми навчання напряму підготовки «Дошкільна освіта» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Було охоплено 45 респондентів у січні-лютому 2024 року. Серед опитуваних студентів – 45 осіб досягли віку від 19-29 років. Відповідно даних опитування виявлено, що більшість студентів визнають вагомим значення процесу читання для формування культурної компетентності вихователів для розвитку особистості дитини дошкільного віку.

Респонденти надали в переважній більшості позитивну відповідь на питання: «Чи любите читати книжки?». Студенти, які стверджувально відповіли на питання складають – 35 осіб (77,8%) від загальної кількості опитуваних, надали негативну відповідь – 6 осіб (13,3%), не визначились з відповіддю – 4 (8,9%). Результати відповідей респондентів, доводять, що молоде покоління зацікавлено читає книжки. Результати представлені на рис. 1.

2. Чи любите читати книжки?
45 відповідей

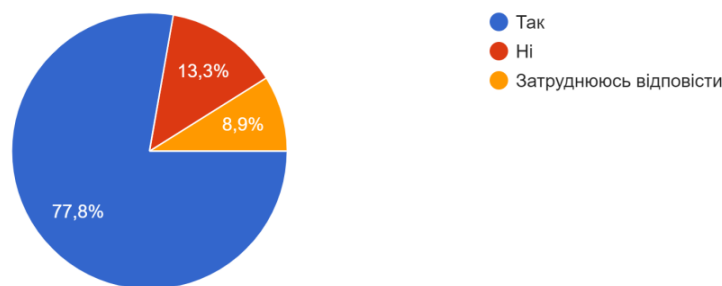

Рис. 1. Відповіді студентів у (%) на питання: Чи любите читати книжки?

Узагальнюючи відповіді на питання: «Чи маєте домашню бібліотеку?», студенти відповіли, що мають домашню бібліотеку, читають популярні книжки – 31 особа (68,9%), надали негативну відповідь та не облаштовують домашні бібліотеки – 13 осіб (28,9%), не визначився з відповіддю – 1 студент (92,2%). Отже, переважна кількість студентів проявляє зацікавлення в читанні літератури, поповнює домашню бібліотеку, перечитує улюблені книги з домашньої бібліотеки. Результати відповідей студентів представлені в рис. 2.

В контексті нашого дослідження вагомими виявилися результати відповідей студентів на питання: «Книгам якого жанру віддасте перевагу?». Значна кількість респондентів вибрали улюбленим жанром книг – романтичну літературу. Пояснюємо це тим, що у відповідній віковій категорії опитуваних проявляється інтерес до питань побудови взаємовідносин між партнерами, бажання знайти своє кохання, також молоде покоління замислюється щодо створення гармонійної сім'ї, зміни соціального статусу, народження дітей. Важливо відмітити, що такі жанри, як фахові

видання, історична література (особливо щодо історії України) також залишаються в колі інтересів сучасних студентів – 9 осіб (20%).

3. Чи маєте домашню бібліотеку?
45 відповідей

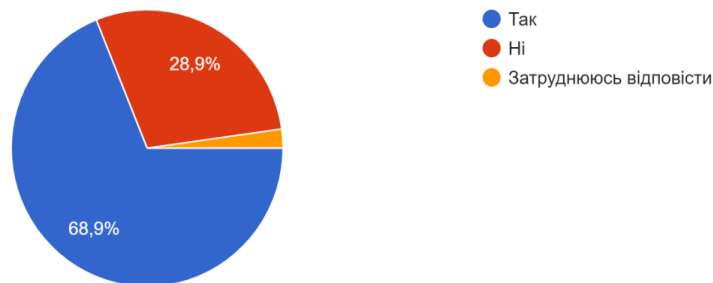

Рис. 2. Відповіді студентів у (%) на питання: Чи маєте домашню бібліотеку?

Таким чином, у молодого покоління зберігається бажання вивчати навчальну та методичну літературу, удосконалювати професійні знання, вміння, навички, формувати культурну компетентність.

Результати опитування надані на рис. 3.

4. Книгам якого жанру віддаєте перевагу?
45 відповідей

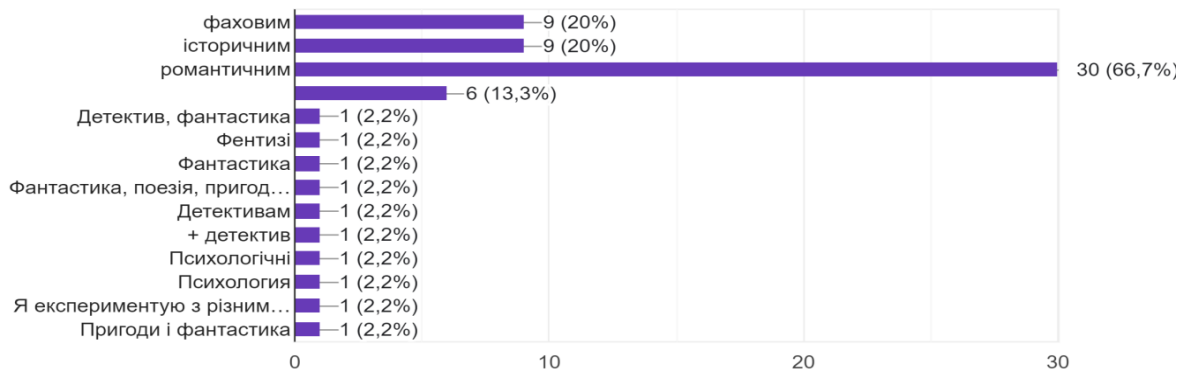

Рис. 3. Відповіді студентів у (%) на питання: Книгам якого жанру віддаєте перевагу?

В умовах сучасного суспільства набули широкого розповсюдження сучасні технології, які полегшують людям вирішення побутових проблем. В доступності для використання опинилися не тільки паперові варіанти книжок для читання літератури різних жанрів, а й різні гаджети (як допоміжні пристрої): мобільні телефони, смартфони, електронні книги, планшети, мультимедійні програвачі, а також комп'ютери. В мережі інтернету доступні книжки різних жанрів, класична та сучасна література. В нашому дослідженні було проаналізовано відповіді студентів, щодо зручності та популярності різних способів читання обраних книг. Респондентам було задано питання: «Якому способу ознайомлення зі змістом обраної книги від-

дає перевагу?». Відповіді опитуваних розділились: 26 осіб (57,8%) обирають для читання паперовий варіант книг для читання; 12 осіб (26,7%) читають електронний варіант книг; 8 осіб (17,8%) слухають книги в аудіозаписі.

Констатуємо, що відповідно з отриманими результатами, паперові книжки залишаються популярними для читання студентами. Перевагою паперових книг визначаємо зручність у використанні, компактність для читання у подорожах, незалежність від електрики та наявності гаджетів, цінова доступність. Результати відповідей студентів представлені в рис. 4

Рис. 4. Відповіді студентів у (%) на питання: Якому способу ознайомлення зі змістом обраної книги віддаєте перевагу?

Щодо опрацювання актуальної інформації за прочитаною в книгою, то студенти в переважній більшості визнали, що не роблять нотатків, поміток або записів прочитаного. Респонденти віддають перевагу прочитанню книги та зап'ятовуванню її змісту книги безпосередньо читаючи – 30 осіб (66,7%). Роблять записи за змістом прочитаного – 12 (26,7%) студентів. Вони аргументують свій вибір тим, що важливу інформацію для запам'ятовування та осмислення варто записувати. Таким чином, зміст прочитаного осмислюється якісніше. Нотатки також використовуються студентами для фіксування основних подій у змісті твору, цікаві моменти в сюжеті, виділення термінів, понять, досліджень в науковій літературі. Затруднюються відповісти – 3 осіб (6,7%).

Результати опитування надалі див. рис. 5.

В умовах сучасного урбанізованого суспільства інтереси молодого покоління змінюються відповідно до сучасних запитів. Молодь отримує широкий доступ до читання літератури. Кожна особистість має можливість вибору літератури для читання відповідно до власних вподобань. В контексті нашого дослідження студенти надали відповідь на питання: «Що для Вас є читання?». Переважна кількість студентів обирає літературу для праці над своєю уявою – 23 особи (51,1%). Студенти віддають перевагу читанню літератури з метою розширення уявлень про події змісту книги, розгортання сюжетних подій, уявлення образів головних героїв. Особливо цікаві твори з відкритим фіналом. В такому варіанті читач уявляє завершення подій самостійно. Частина студентів проживає зміст літературного твору занурюючись в глибину подій сюжету.

6. Чи робите собі нотатки після опрацювання актуальної для Вас книги?

45 відповідей

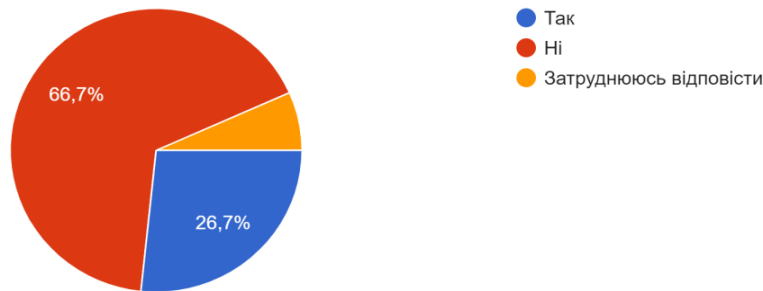

Рис. 5. Відповіді студентів у (%) на питання: Чи робите собі нотатки після опрацювання книги?

Таким чином, читач проживає події висвітлені в книжці транслюючи відчуття персонажа на себе особисто. Відволікаючись від реальних подій життя, читач фантазує свій уявний світ реалізуючи свої ідеї через героя в книжці – 22 осіб (48,9%). Частина студентів обирає книжки для довготривалого осмислення змісту книги, аналізу подій в книжці, здійснює висновки відповідно до прочитаного – 18 осіб (40%).

Результати відповідей на питання представлені в рис. 6.

7. Що для вас є читання?

45 відповідей

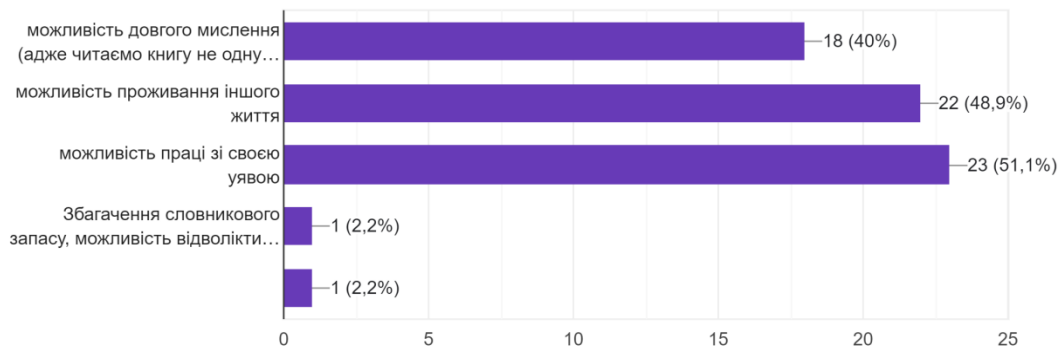

Рис. 6. Відповіді студентів у (%) на питання: Що для Вас є читання?

Результати відповідей студентів підтверджуються науковою думкою дослідників: І. Бежа, М. Вашуленка, Н. Гавриш, Т. Піроженко та багатьох інших, які у своїх наукових працях довели освітній потенціал процесу читання і впливу художньо-мовленневої діяльності на особистісний розвиток дітей дошкільного віку.

Респондентами були визначено вагоме значення читання літературних творів для розвитку уяви, абстрактного мислення, збагачення словникового запасу. Студенти вважають, що читання книг впливає на формування особистості та психологічних якостей, надає зразки поведінки в різних життєвих ситуаціях, здійснюється якісне засвоєння пізнавальної інформації, формування міжособистісних взаємовідносин між однолітками та старшими дорослими.

Отже, процес читання значно доповнює діяльність не лише студента у формуванні фахової компетентності, а й вихователя сучасного закладу освіти у взаємодії з дитиною дошкільного віку.

Переконані, що дитина читатиме в своєму подальшому дорослому житті лише за умови наявності його вплив на формування культурної компетентності, розвивального середовища, де вагоме місце займає не лише книга, а й дорослий, який читатиме цю книгу з дитиною.

Тому нами розроблено методичні рекомендації для студентів з метою оптимізації процесу читання і його впливу на формування культурної компетентності.

Радимо читати щоденно, адже це найважливіша з усіх корисних звичок. Але, людина щоденно читає книги без особливої життєвої мети, розуміючи (чи не розуміючи), що ніякої користі зміст прочитаного не несе. Чому так відбувається? За ствердженням психологів, таким чином ви виправдовуєте вже вкладені дії. А простіше – займаєтесь самобрехнею.

Черпайте знання з цікавої і корисної книги в своїй життєдіяльності. Як цього навчитися?

Щоб описати якесь життєве явище, іноді буває корисно розповісти про те, чим воно не є. Це як раз той випадок.

Оптимальне читання – це не:

– Випадкове читання журналів, форумів в інтернеті, детективних новел, жіночих романів та іншої літератури, які не дають ніяких реальних знань, не формують ніяких навичок та умінь.

– Кількість безглуздої інформації, яку вдалося запам'ятати. Незважаючи на те, що «Гаррі Поттер» – відмінна книга, ви не повинні знати дату народження Джоан Роулінг або друге ім'я Гаррі. Цей матеріал може дати вам перевагу лише в різноманітних іграх, квестах, тренінгах, телешоу, але не в реальному житті.

Застосовуйте швидкісне читання. Але беріть до уваги той факт, що швидкісне читання є вкрай необхідним в одних випадках і може бути зовсім безглуздим в інших. Окрім того, ураховуючи індивідуальні особливості кожного з нас, одну й ту саме сторінку ми здатні читати з різною швидкістю. Однак, зовсім нещодавно були часи, коли при вступі до школи, у всіх дітей шести років обов'язково перевіряли швидкість читання... І у більшості випадків, діти, батьки й педагоги, яких ставили за мету навчити їх якнайшвидше читати, засікаючи час (1-2 хвилини), на прохання: «Про кого йдеться у творі? Перекажи прочитане...», не могли цього зробити. Отже, гонитва за швидкістю читання, у більшості випадків, руйнувала процес усвідомлення дітьми прочитаного тексту, що дуже важливо. А інакше навіщо читати?

Варто навчитися читати оптимально, а для цього необхідно зрозуміти, що читання, ймовірно, є найважливішим інструментом для збору і вивчення нової інформації, наявними в нашому розпорядженні. Але, як і будь-яким іншим інструментом, їм потрібно навчитися правильно користуватися і спрямовувати себе на конкретну мету (інакше його використання буде випадковим).

Оптимальне читання – це багатогранне поняття, а саме:

– *Здатність знати, які саме книги (чи сторінки книги завдяки змісту для дітей з малюнками) ви чи ваші діти хочуть читати, щоб наблизитися до свої цілей у різних видах життєдіяльності. Зберігайте під рукою саме такі книги й оновлюйте поступово їхній склад (для дітей, які вже здатні самостійно читати – це може бути список книг, у яких вона зацікавлена).* Конкретизуйте їх за певними областями

знань, що є цікавими для дитини та за темами: «Тварини», «Рослини», «Транспорт», «Професії та ін [8].

– Спроможність ефективно запам'ятовувати корисну інформацію і мати можливість швидко застосувати її у відповідних життєвих ситуаціях, щоб допомогти вам і вашим дітям. Корисна інформація – це все, що можна застосувати на практиці. Це розуміння підтексту інформації. Іноді не запам'ятовуйте сюжет, а допоможіть собі й дитині зосередитися на розумінні моралі історії (філософії тексту).

– Формуйте в собі уміння надихнутися ідеями. Якщо ви можете отримати хоча б одну нову класну ідею від прочитання книги, то це саме та книга, яку варто прочитати до кінця.

– Читайте складні за змістом книги, які допомагають зрозуміти область вивчення, до якої дитина має неабиякий інтерес.

– Покращуйте здатність фокусуватися і активувати ваш мозок при необхідності. Зробіть так, щоб під час читання ніщо вас і дитину не відволікало. Тренуйте свої м'язи концентрації, тому що цей навик допоможе досягти успіху в багатьох сферах життя.

Стимулюйте себе та своїх дітей читати з конкретною метою.

Не читайте безцільно, як це роблять багато людей. Читайте, щоб вирішити проблему або відповісти на питання, які у вас виникли.

Якщо ви хочете стати кваліфікованим лідером, вам буде корисно знайти кращі книги в цій області (наприклад, книги Пітера Друкера в області менеджменту). Якщо ви хочете вивчити характеристики і особистості деяких з найбільш успішних людей, то необхідно прочитати їхні автобіографії. А щоб отримати менш суб'єктивну думку, ви повинні прочитати біографії, написані про них іншими людьми.

На нашу думку, це найважливіша порада, яку можна дати: завжди читайте з метою. І ось ще деякі.

Активне читання вимагає практичних прийомів. Ось вони:

Стимулюйте себе і у майбутньому дитину робити нотатки у вигляді піктограм і малюнків. Самі ж робіть нотатки. Запитайте себе: «Інформацію, яку я зараз читаю, варто запам'ятати?». Навіть якщо вам не подобається робити нотатки, все одно робіть.

Не протидійте своїм бажанням і інтересам. Завжди будьте в курсі цікавої інформації. Якщо знайдете щось цікаве, це ознака того, що ви хочете дізнатися цю інформацію. Пам'ятайте, що в більшості випадків ви не зобов'язані читати нудні вам книги, щоб слідувати своїй мрії. На шляху до мрії будуть складності, але вам в першу чергу повинно бути цікаво.

Не «засніть». Ви можете читати хоч п'ять годин на день, але все це не матиме значення, якщо ваш фокус уваги відключений. Майже кожен раз, коли «засинаєте» і втрачаєте фокус, це ознака того, що ви забули, навіщо читаєте. Завжди пам'ятайте про свою мету.

Знайте, що шукати. Якщо ви не знаєте, що шукати, то будете фільтрувати велику частину інформації і швидко її забудете. Мозок отримує величезну кількість інформації, але усвідомлюємо ми лише крихітну її частину.

Порівняйте те, про що зараз читаєте, з тим, що ви вже знаєте. Мозок вчиться за допомогою асоціацій. Прийміть усвідомлене рішення поліпшити своє асоціативне мислення на практиці. Запитайте себе: ця інформація відповідає тому, що я вже знаю? Робіть це завжди і ви почнете будувати ланцюжки асоціацій і знаходити багато спільного між непов'язаними областями.

У щоденник чи нотатки запишіть нові слова або фрази, з якими стикаєтеся. Вони обов'язково будуть. Не просто переписуйте їх, але і спробуйте вивчити, а також побачити, в яких випадках вони вживаються.

– Перечитайте фрагменти корисних для вас книг і замітки по ним ще раз. Навіщо читати 100 книг з мистецтва комунікації, якщо можна прочитати 10, що вважаються класикою? Гаразд, не будемо лукавити: потрібно тримати руку на пульсі, в інших 90 теж може міститися важлива інформація. Але свою улюблену книгу прочитайте кілька разів, щоб краще її засвоїти.

Під час читання книги не менше трьох разів запитайте себе: «Навіщо я це читаю?». Робити це потрібно для підвищення мотивації. Навіть якщо книга трохи нудна, це питання може повернути ваш інтерес до неї.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Теоретичний аналіз проблеми впливу читання на формування культурної компетентності майбутніх вихователів та вплив на зазначену проблему, емпіричне дослідження з студентами дозволили нам зробити висновки та визначити подальші перспективи досліджень у цьому напрямі. Читання є одним із важливих видів мовленнєвої діяльності, що характеризує психічний розвиток людини в цілому, формує культурну компетентність й сприяє розвитку особистості дошкільника. Доведено, що розвиток потенціалу дитини – це творення механізмів його активності як слухача, що здійснюється в різних видах діяльності, де використовується усне мовлення і читання. Одним з важливих аспектів успішного особистісного розвитку є доцільне використання методів та прийомів в організації читання дорослим педагогом і в подальшому дитиною в умовах шкільної освіти.

Результати опитування засвідчили, що студенти усвідомлено обирають книжки для читання. Молоде покоління читає книжки для розвитку уяви, мислення, поповнення словникового запасу. Респонденти вважають, що читання книг позитивно впливає на формування особистості, психологічних якостей, міжособистісного спілкування, пізнавального розвитку.

Отже, читання книг підвищує рівень формування пізнавального та комунікативного компонентів професійної культури студентів, а використання вихователем сучасної дитячої літератури сприяє високому рівню особистісного зростання дошкільника.

У подальших дослідженнях нами передбачено розробку методичних рекомендацій не лише для студентів заочної форми навчання із зазначеної проблеми, а й вихователів та батьків дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Агіляр Туклер В. В. Формування особистості в дошкільному віці. *Педагогічна теорія і практика* : зб. наук. праць Київського міжнародного університету. 2018. № 2 (7). С. 30-48.
2. Березюк О. С. Проблема формування етнокультурної компетентності в науковій літературі. *Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах* : матеріали Міжнар. наук.-практ. Конференції, 22-23 травня 2014 року. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 278-285.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 375 с.
4. Кузьменко В. У. Теоретичні основи проблеми розвитку індивідуальності дитини. *Наукові записки Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України*. Київ : Нора-Прінт, 2004. Вип. 24. С. 194-205.

5. Палій А. А. Диференціальна психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 432 с.
6. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 р. № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text>
7. Товкач І. Є. Психологічні нотатки для батьків і вихователів дітей від народження до семи років: метод. посіб. для батьків і вихователів дітей від народження до семи років. Київ : Грамота, 2023. 247 с.
8. Товкач І. Є. Що є справжнім читанням для дошкільнят? *Дошкільне виховання*. 2015. № 11. С. 6-9
9. Товкач І. Є. Індивідуальні особливості пізнавальної активності старших дошкільників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2017. 25 с. URL: http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/avtoreferat_tovkach_1483Y03026.pdf

REFERENCES:

1. Agiliar Tukler, V. V. (2018). Formuvannya osobystosti v doshkilnomu vitsi [Personality formation in preschool age]. *Pedahohichna teoriia i praktyka – Pedagogical theory and practice : zbirnyk naukovykh prats Kyivskoho mizhnarodnoho universytetu*. Kyiv International University 2 (7), 30-48 [in Ukrainian].
2. Bereziuk, O. S. (2014). Problema formuvannya etnokulturnoi kompetentnosti v naukovi literature [The problem of the formation of ethnocultural competence in scientific literature]. *Innovatsiini pidhody do vykhovannia studentskoi molodi u vishchych navchalnykh zakladah – Innovative approaches to the education of student youth in higher educational institutions : materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Zhytomyr : ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
3. Honcharenko, S. U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv : Lybid [in Ukrainian].
4. Kuzmenko, V. U. (2004). Teoretychni osnovy problemy rozvytku indyvidualnosti dytyny [Theoretical foundations of the problem of the development of a child's individuality]. *Nauk. zapysky In-tu psykholohiyi im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy – Scientific Notes of the H. S. Kostiuk Institute of Psychology of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*. Vol. 24, 194-205. Kyiv : Nora-Print [in Ukrainian].
5. Palii, A. A. (2010). Dyferentsialna psykholohiia [Differential psychology] : navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv : Akademvydav [in Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity) [On approval of the Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education)] : nova redaktsiia. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy (2021). No 33. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text> [in Ukrainian].
7. Tovkach, I. Y. (2023). Psykholohichni pamiatky dlia batkiv i vykhovateliv ditei vid narodzhennia do semy rokiv : metod. posibnyk dlia batkiv i vykhovateliv ditei vid narodzhennya do semy rokiv [Psychological notes for parents and educators of children from birth to seven years : method. manual for parents and educators of children from birth to seven years]. Kyiv : Hramota [in Ukrainian]
8. Tovkach, I. Y. (2015). Shcho ye spravzhnim chytanniam dlia doshkilniaty? [What is real reading for preschoolers?]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 11, 6-9 [in Ukrainian].
9. Tovkach, I. Y. (2017). Indyvidualni osoblyvosti piznavalnoyi aktyvnosti starshykh doshkilnykiv [Individual peculiarities of cognitive activity of senior preschoolers]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv. Retrieved from: http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/avtoreferat_tovkach_1483Y03026.pdf [in Ukrainian].